

Előadó: Roskó Mária
Ügyiratszám: 30/2020.

Iktatószám: KP/893-9/2020

Az 1991. évi XX. törvény 109. §. (1., 2.) bekezdése alapján készült

S Z A K V É L E M É N Y

Tolna Megyei Német Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége Egyesület felkérésére és költségvállalásával, a *Kitelepítési emlékművet*

**Szatmári Juhos László szobrászművész
(7100 Szekszárd, Pollack Mihály u. 43.)**

tervezte és készíti.

A Tolna Megyei Német Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége Egyesület Satmári Juhos László szobrászművészt kérte fel a II. világháború után kitelepített német lakosságnak emléket állító Kitelepítési emlékmű elkészítésére.

Az emlékmű helyszínét Bonyhádon a Rákóczi Ferenc utca és a Táncsics Mihály utca által határolt zöld területen jelölte ki Bonyhád Város Önkormányzata.

Az emlékmű motívumai egy 3x2 m alapterületű fagyálló kőlappal burkolt felületen helyezkednek el.

A MANK Nonprofit Kft. által összehívott szakértői bizottság 2020. szeptember 9-én megtekintette és véleményezte a terveket és az 1:10-es méretarányú viaszmakettet a Bonyhádi Polgármesteri Hivatalban (7150 Bonyhád, Széchenyi tér 12.) megtartott ülésen.

A MANK Nonprofit Kft. – a szakértői vélemények alapján – a bemutatott 1:10-es méretarányú viaszmakettet és terveket a bírálaton elhangzott észrevételek megfontolásával elfogadásra és kivitelezésre javasolja a Megrendelőnek.

A szakértői bizottság a konstruktív felépítésű posztamensen elhelyezett plasztikai elemeket izgalmasnak találta. A plasztika egyes részei önállóan is hordozzák azokat az elemeket, amelyek a kitelepítésre emlékeztetnek. A terv több olyan plasztikát tartalmaz, amelyek egymás mellé rendelése nem erősíti az emlékmű egyes elemeit.

A szakértői bizottság átgondolásra javasolja a megrendelőnek és a szobrászművésznek, hogy az alkotás legyen redukáltabb, letisztultabb, hiszen kevesebb elem is tudja hordozni a megrendelő szándékai szerinti jelentést.

Az emlékmű kompozíciójában a kereszt létjogosultsága megkérdőjelezhetetlen, azonban a kapuzat a drapériával és a kicsavarodott fa ugyanazt hivatott mondani, ezért a szakértők nem gondolják indokoltnak mindkettő megjelenítését. Az oszlop statikusabb, így azt javasolják, hogy a fa és a kaputörődék motívumai közül, csak a fa kerüljön megvalósításra, amely plasztikailag dinamikusabb, tragikusabb egységet alkot. A fa motívum tekintetében javasolják, hogy a gyökereknek legalább 1/3-a

menjen bele a földbe, a kereszt és az oszlop között elhelyezkedő részre pedig átgondolásra javasolják egy faág beiktatását.

A szakértők ajánlása szerint a címer és a felirat képmezejét érdemes ugyanabban az anyagban tartani, a gránit fennköltége kiemelné az emlékmű üzenetét.

A szakértői bizottság szerencsésebbnek tartja, ha magyar környezetben magyarul is megjelenne a szöveg, a szövegmező a lépcső homlokfelületének másik oldalán helyezkedhetne el.

Amennyiben a megrendelő és a szobrászművész úgy dönt, hogy a kaputorzó motívumát meghagyja, a szakértők a következő javaslatokat teszik ezzel kapcsolatban:

A drapériát el kell húzni néhol a kapu testétől olyan módon, hogy át lehessen rajta látni, a dinamikusabb hatás érdekében a drapériát oldalra fújja ki a szél, ne felfelé. A kereszt és a kapu motívuma konkurál egymással. Amennyiben a kapu a kompozíció része marad, fontos lenne a motívumot még kapuszerűbbé tenni, illetve a keresztet ebben az esetben megemelni.

Az emlékmű kompozíciójában szereplő bőrdönt a szakértők véleménye szerint javasolt kicsit elhasználtabb hatásúvá tenni.

Az emlékmű háttérében elhelyezkedő fal íve izgalmas megoldás. A tervezett, betonnal kiöntött két sor terméskő konstrukció helyett tömör kőfalat javasolunk. Amennyiben lesz olyan elem, amely kikerül a plasztikából, a költségek átcsoportosításával a tömör kőfal finanszírozására is lehetőség nyílik.

A helyszín tekintetében a szakértők a következő javaslatokat tették:

Nem szerencsés, hogy egy másik emlékmű (a Bertalan Sándor által alkotott A második világháború hősi halottainak emlékműve) ilyen közel helyezkedik el. Fontos szempont, hogy a Kitelepítési emlékmű ne kerüljön alárendelt helyzetbe, a terület, amelyen elhelyezkedik majd, legyen kiemelve, feltöltve. A szakértők a kijelölt helyszíntől kissé eltérő két opciót javasolnak. Az egyik opció szerint az emlékmű kissé hátrébb, a tölgyfa és hársfa öblében helyezkedne el, a másik javaslat szerint pedig a járdához közelebb, a Rákóczi utca utcafrontja felé. Javasoljuk, hogy a megrendelő és az önkormányzat az alkotóval egyeztetve döntsön az emlékmű helyszínéről.

Szakértők voltak: Erős Apolka és Pázmándi Antal szobrászművészek, a MANK Nonprofit Kft. részéről Roskó Mária művészeti tanácsadó.

A MANK Nonprofit Kft. a szakvéleményért a szerződés szerinti bírálati díjat számolja fel.

A szakvéleményt készítette: Roskó Mária művészeti tanácsadó.

Szentendre, 2020. szeptember 21.

Matiszlovics Tibor s.k.
művészeti szolgáltatási igazgató

Kapják:

- Dr. Józan-Jilling Mihály elnök
Tolna Megyei Német Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége Egyesület
- Krémer György ügyintéző
- Irattár

7100Szekszárd, Garay tér 4.
LDUSZEK@t-online.hu